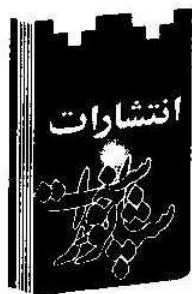

گذری بر صلاحیت‌های کارشناسان رسمی دادگستری (مفاهیم، ضرورت‌ها و فرآیندها)

پدیدآورندگان
نادر آزادبخت
داریوش بازگیریان
حسین اسدی‌پور

خرم‌آباد
انتشارات شاپور خواست
۱۳۹۶

سرشناسه	: آزادبخت، نادر، ۱۳۴۸
عنوان و پدیدآور	: گذری بر صلاحیت‌های کارشناسان رسمی دادگستری (مفاهیم، ضرورت‌ها و فرآیندها) / نادر آزادبخت، داریوش بازگیریان، حسین اسدی‌پور
مشخصات نشر	: خرم‌آباد: شاپورخواست، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۲ ص، جدول.
شابک	ISBN: 978-600-260-324-1
وضعیت فهرست‌نویسی	: قیفا
یادداشت	: کتاب‌نامه
موضوع	: کارشناسان دادگستری -- ایران -- شرح وظایف
موضوع	: Court-appointed experts -- Job descriptions -- Iran
شناسه افزوده	: بازگیریان، داریوش، ۱۳۴۷
شناسه افزوده	: اسدی‌پور، حسین، ۱۳۵۱
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۴۴۴ / ۱۶۲۶ KMH
رده‌بندی دیویی	: ۳۴۷ / ۵۵۰۶۷
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۴۵۷۷۸۲۵

گذری بر صلاحیت‌های کارشناسان رسمی دادگستری (مفاهیم، ضرورت‌ها و فرآیندها)

پدیدآورندگان

نادر آزادبخت، داریوش بازگیریان، حسین اسدی‌پور

ناشر: انتشارات شاپورخواست - محل نشر: خرم‌آباد، همراه: ۹۱۶۳۹۸۴۰۱۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه - نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۶

امور رایانه و طرح جلد: سهمیه اسدزاده

شابک: ۱-۳۲۴-۲۶۰-۶۰۰-۹۷۸

بها: ۱۷۰۰۰ تومان

فهرست

صفحه	عنوان
۷	پیش‌گفتار
۱۱	مقدمه
۲۱	سوگندنامه کارشناسی
۲۲	منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسان رسمی دادگستری
۲۴	رفتار و سلوک (اخلاق) کارشناسی
۲۶	تعریف مفهوم صلاحیت
۲۸	خاستگاه، جایگاه و پشتوانه قانونی احراز صلاحیت‌ها
۳۲	نظام‌نامه نحوه کمیسیون مشورتی تشخیص صلاحیت علمی و فنی
۳۵	نظام‌نامه نحوه اعطای صلاحیت‌های کارشناسی
۳۷	گروه‌های دوازده‌گانه کارشناسی
۴۳	جداول صلاحیت گروه ۱
۵۳	جداول صلاحیت گروه ۲
۶۱	جداول صلاحیت گروه ۳
۶۷	جداول صلاحیت گروه ۴
۷۷	جداول صلاحیت گروه ۵

۹۳	جداول صلاحیت گروه ۶
۱۱۳	جداول صلاحیت گروه ۷
۱۳۵	جداول صلاحیت گروه ۸
۱۴۳	جداول صلاحیت گروه ۹
۱۵۵	جداول صلاحیت گروه ۱۰
۱۶۵	جداول صلاحیت گروه ۱۱
۱۷۱	پیوست‌ها
۱۷۳	فرآیند ملی یکپیری کار و قرار کارشناسی
۱۷۵	چارچوب یک گزارش و ارائه نظریه کارشناسی
۱۸۳	برخی اصطلاحات و مفاهیم ضروری و پرکاربرد حوزه صلاحیت‌های کارشناسی
۲۱۲	نمونه‌ای از جدول شرکت در آزمون کارشناسان رسمی
۲۱۹	کتاب‌نامه

پیش گفتار

دادرسی در نظام قضایی، متکی به تخصص حقوقی قضات است. دادرس و قاضی مقامی است که به اعتبار داشتن تحصیلات حقوقی و توانایی‌های تجربی مرتبط، احکام را می‌داند اما ناگزیر به موضوعات مختلفی روبه‌روست که نسبت به هریک از آن موضوعات نمی‌تواند تخصص و اطلاعات و احاطه علمی لازم را داشته باشد. اگر حسب مورد اطلاعاتی هم داشته باشد در به کارگیری آن با محدودیت و معذوریت‌های قانونی مواجه است زیرا شخص دادرس نمی‌تواند دلیل تصمیم خود باشد. بنابراین بدون تردید از جمله رموز موفقیت هر شغل و حرفه، علم و آگاهی به رطایف و تکالیفی است که در خصوص آن وضع شده است. به همین جهت دادرس در آموزی که واجد جنبه فنی و تخصصی در غیر از رشته حقوق است از اندیشه، توان، مهارت و تخصصی افراد صاحب نظر کمک می‌گیرد. این افراد قاعداً و اصولاً کارشناسان رسمی هستند که نظریه آنان در نتیجه دادرسی مؤثر، نقش آفرین و بسیار مهم خواهد بود.

کارشناس لازم است افزون بر مهارت در کار، به قواعد و مقررات مربوط به رشته کارشناسی و انواع صلاحیت‌های تخصصی مربوط به رشته خود احاطه داشته و بدان‌ها آراسته باشد تا کارشناسی را که به او ارجاع و ارائه می‌گردد را هرچه بهتر انجام دهد و در راه عمل و پیگیری وظایف قانونی و بیمودن پله‌های موفقیت او را همراهی کند.

در همین راستا مجموعه حاضر با عنوان "گذری بر صلاحیت‌های کارشناسان رسمی دادگستری (مفاهیم، ضرورت‌ها و فرآیندها)" حاوی عناوینی همچون سوگندنامه کارشناسی، منشور اخلاق حرفه‌ای کارشناسان رسمی، مفهوم صلاحیت و نظام‌نامه نحوه اعطای صلاحیت کارشناسی، دلایل و ضرورت تبیین و احراز صلاحیت‌های حرفه‌ای،

فرآیندهای پیگیری کار و چگونگی اجرای قرار کارشناسی، چارچوب گزارش و ارائه نظریه کارشناسی، اصطلاحات و مفاهیم مرتبط با آن‌ها و جدول صلاحیت‌های عمومی و تخصصی با هدف روزآمدی و افزایش توانایی‌های کارشناسان تهیه و ارائه شده است.

امید است این تلاش در نوع خود کم‌سابقه و کاربردی به نحوی ملموس بتواند در شناخت هرچه بیشتر کارشناسان با حوزه‌های تخصص خود و ارتقای سطح کمی و کیفی خدمات کارشناسی و توانمندسازی و پویایی هرچه بیشتر کارشناسان گران‌قدر و گره‌گشایی در امور محوله بیش از پیش مؤثر و کارساز واقع شود.

جایزهای صلاحیت‌های کارشناسی ارائه شده در این مجموعه، دستاورد ساعت‌ها ثبت و تدوین، مشارکت آگاهانه و مستمر و تلاش روشمند شورای عالی کارشناسان رسمی دادگستری و کمیسیون‌های تخصصی وابسته به آن است که گام‌های اساسی و شایسته‌ای استواری را در راستای تخصصی و علمی تر شدن نیز ارتقا جایگاه علمی و فنی کارشناسان رسمی دادگستری برداشته‌اند لذا بایستی از همت ستودنی و آینده‌نگری و آینده‌بینی نگارنده و هوشمندانه ایشان به حکم اخلاقی و انسانی قدرشناسی نمود.

توقع و امید دارد این اثر بتواند بهر مآخذی برای عموم کارشناسان در رشته‌های مختلف کارشناسی به‌ویژه کارشناسان رسمی دادگستری، وکلا، قضات، و علاقه‌مندان و خوانندگان مفاهیم و اطلاعات حقوقی و قضایی و دیگر افراد جامعه باشد، اذعان خواهید فرمود کارشناسی چه طیف گسترده‌ای از مهارت‌ها، صلاحیت‌ها و شایستگی را می‌تواند داشته باشد تا با کاربری آن‌ها جایگاه کارشناسی به سایه‌نگار تدریجی یابد به عبارتی به قول اقبال لاهوری:

گمان مبر که به پایان رسید کار مغان هزار می ناخورده در رک تاک است
در پایان به حکم ادب و وظیفه اخلاقی و اسلامی لازم می‌داند از هیأت مدیره کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان لرستان که با مساعدت و همدلی خود زمینه به سامان رسیدن این مجموعه را فراهم آوردند و همچنین از سرکار خانم مهندس فاطمه بیرانوند که با شکیبایی و دقت در امر بازبینی و بازخوانی مطالب نگارندگان را یاری نموده‌اند، و استاد کتابنده و پژوهشگر سیدیدالله ستوده (مدیر انتشارات شاپورخواست

خرم‌آباد) و سرکار خانم سہیمہ اسدزادہ کہ با ہنرمندی و حوصلہ در کتاب‌آرایی نقش داشتہ‌اند نہایت سپاس و قدرانی را تقدیم نماید.

امید آنکہ خوانندگان باریک‌اندیش بہ‌ویژہ کارشناسان عزیز نکات تکمیلی و کاستی‌های این اثر را بہ ہرنحوہ شایستہ بدانند اطلاع دہند تا بہ شرط زندگانی در نخستین فرصت نسبت بہ برآوردن پیشنہادها و زدودن کاستی‌ها، اقدام گردد. پیشاپیش از نکتہ‌سنجی، حوصلہ و دقت نظر ہمراہ با اغماض شما خوانندگان گرانمایہ کمال سپاسگزارم را داد.

خدا! چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار

مؤلفان

مقدمه

اصطلاح "کارشناس" یا (expert) مترادف «اهل الخبره»، "اهل المعرفه" "مَقوم" دانای راز، آگاه و دانای به امور دانسته و شناخته شده است. اهل خبره کسانی هستند که: «در موضوع مادی یا معنوی، برین ارای بصیرت و اطلاعات خاص هستند که از ممارست متمادی آن‌ها حاصل شده است»

کارشناس عبارت است از: «شخصی که به مناسبت علم یا شغل یا کسب، دارای معلومات و تشخیص لازم باشد». برنی نیز در تعریف کارشناسی گفته‌اند: «تحقیقی است که دادگاه، به منظور تمیز حق یا تمهید مقدمات آن، به عهده شخص صلاحیت‌داری به نام کارشناس می‌نهد و از او می‌خواهد که اطلاعات فنی و حرفه‌ای را که در دسترس دادگاه نیست، در اختیار دادرس قرار دهد یا اعتقاد و استنباط خود را از قراین فنی و علمی بیان کند».

"کارشناسی" یکی از ادله اثبات دعوی، به معنای رجوع به اهل خبره و کارشناس برای تشخیص امور فنی و تخصصی است.

در تعریف "کارشناسی" می‌توان گفت: عبارت است از رجوع به شخص یا اشخاصی است که به سبب مهارت و ممارست و تجربه در موضوع یا موضوعاتی از امور فنی و تخصصی، صاحب نظر هستند و کسب نظر از آن‌ها برای تشخیص موضوعات و شناخت آن‌ها نیاز به تخصص و مهارت دارد.

در فقه، در موارد پراکنده و مکرر به نظر اهل خبره استناد شده و از آن سخن به میان آمده است، اما فقها، به ارائه یک تعریف جامع از آن کمتر توجه نموده و بیشتر به بیان شرایط و اعتبار آن پرداخته‌اند. شاید دلیل این مطلب واضح بودن آن دانسته و

ضرورتی به بیان تعریف ندیده‌اند. در عین حال برخی کارشناسی (خبره) را «علم به حقیقت شیء و جنبه‌های دقیق آن» تعریف و توصیف نموده‌اند.

کارشناسی به سه نوع: قضایی، غیررسمی و دوستانه تقسیم شده و کارشناسی قضایی را (که منظور از کارشناسی به طور مطلق همین نوع است) تحقیقاتی دانسته‌اند که قاضی انجام آن را به کارشناس واگذار می‌کند و مربوط به امور معین و وقایع مادی و تحقیق و ارزیابی و اعلام نظر در آن‌ها مستلزم علم یا فنی است که در شخص عادی فراهم نیست و قاضی نیز به تنهایی قادر به انجام آن نیست. کارشناس غیر رسمی به مفهوم این است که شخصی به متخصص یا آگاه و دانای یک علم و فن رجوع می‌کند برای آگاهی یافتن بر موضوع معینی. در کارشناسی دوستانه نیز رجوع به متخصص با توافق طرفین است بدین‌گونه که قاضی در آن دخالتی داشته باشد.

به عبارت دیگر، نوع کارشناسی در یک پرونده قضایی و با دستور و نظارت قاضی و برای استناد قاضی به آن عمل در صدور حکم نیست. چنین کارشناسی، هیچ الزامی برای طرفین ایجاد نمی‌کند، امری که خود آن‌ها بر این امر توافق نمایند و داوری روشمند و عالمانه کارشناس را بپذیرند. به عبارتی این نوع کارشناسی، پذیرش داوری و دیدگاه علمی و فنی کارشناس و امکان است پیشگیرانه که می‌تواند تا حد زیادی از بروز مشکلات بعدی و اطاله دادرسی جلوگیری نماید.

برخی نیز کارشناسی را بالاتر از یک دلیل دانسته‌اند که در آن کارشناس، فقط به بیان آنچه دیده یا شنیده است اکتفا نمی‌کند، بلکه به بررسی علمی یا فنی و اعلام استنباط و نظر علمی یا فنی می‌پردازد و در واقع رأی صادر می‌کند که قاضی با احراز اعتبار فنی و تخصصی آن، به کشف واقع و صدور حکم براساس آن می‌پردازد. بنابراین کارشناس، معاون و کمک کار قاضی در امر قضا است و می‌تواند و باید نقش اساسی در حل و فصل و روشن شدن حقیقت دعوی داشته باشد.

جایگاه و مقام کارشناس مسئولیت و رسالت بزرگی در پی دارد. کارشناس در مقام کارشناسی، نقش حیاتی و مهمی در یک پرونده ایفا می‌کند؛ در معنایی وسیع‌تر کارشناس باید بداند که وی نماینده‌ی حرفه و سازمان‌های حرفه‌ای مربوطه به خود است. بنابراین بسیار مهم است کارشناس به گونه‌ای حرفه‌ای و با اصول اخلاقی رفتار کند تا این توقع و انتظار به حق را برآورده سازد. مهم‌ترین نکته و یادآوری که

کارشناسان باید با گوش جان بشنوند این است که همیشه حقیقت را بگویند، ساده و مستقیم. هر چه بر این نکته تأکید شود باز هم کم است. البته اصول اخلاقی کارشناسان صرفاً شامل گفتن حقیقت نیست. کارشناسانی وجود دارند که بدون درک این امر که چقدر زمان برای کار بر روی یک پرونده نیاز است، آن پرونده را می‌پذیرند و در نهایت قادر نیستند وقت کافی برای آن صرف کنند. اگر کارشناس مایل نیست تمام و کمال بر روی یک پرونده کار کند و زمانی را که اخلاقاً باید صرف آن کند در اختیار ندارد، بهتر و شرافتمندانه‌تر آن است از ابتدا آن پرونده را قبول نکند. پذیرفتن یک پرونده تحت چنین شرایطی، نقض آشکار اصول اخلاق حرفه‌ای است. کارشناس موظف است با وکیل پرونده در مورد عتیدش در جرح و صراح باشد. وکیل پرونده باید بتواند برای برخورد با ضعف‌هایی که کارشناس در پرونده شناسایی می‌کند، راهبرد و راهکار مناسبی اتخاذ نماید. البته وکیل در نهایت، در دادگاه سخنگوی موکل خود طبیعی است از کارشناس بخواهد نظریاتی ابراز کند به روزمره در دادگاه منجر شود اما در حال کارشناس باید با وظایف و کارکردهای فنی اخلاقی خود خمد وفادار و متعهد باشد.

اکثر معضلات اخلاقی از همین جا ریشه می‌گیرد. اصولاً کارشناس هرگز نباید از مرز اصول اخلاقی عبور و عقایدی را بیان کند که آن‌ها را باور ندارد. کارشناس باید توجه داشته باشد که تنها وظیفه‌ی مهم وی این است که به هر سؤال با بی‌طرفی، صداقت، دقیق، عالمانه و به روشنی پاسخ گوید.